

L'ENFONSAMENT DEL PARTIT COMUNISTA ALEMANY I LES TASQUES DE L'OPOSICIÓ¹

Lev Trotski

9 d'abril de 1933

---

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “El derrumbe del Partido Comunista Alemán y las tareas de la Oposición.”, en, *Escritos*, Tomo IV, volumen 2, Editorial Pluma, Bogotá, 1976, pp. 282-295.

El problema de la sort del comunisme alemany ocupa ara el centre d'atenció de totes les nostres seccions. Pel que hom pot inferir, la majoria dels camarades tendeix a creure que en Alemanya parlar de comunisme és parlar d'un partit *nou*. Altres, en canvi, consideren que aqueixa forma de plantejar el problema és incorrecta i sostenen que hem de mantenir la vella consigna de “reforma” del partit segons els cànons leninistes. Aquesta és la posició de dos camarades espanyols, de dos camarades alemanys, que representen sengles grups, i d'un camarada rus. No em cap dubte que els seus inconvenients reflecteixen l'estat d'ànim de bona part de l'Oposició. Seria anormal que la necessitat d'efectuar un viratge tan important no suscités matisos i desacords en els nostres rengles. Seria indigne de l'Oposició mostrar-nos incapaços de discutir de manera fraternal, encara que sense embuts, les diferències que han sorgit. Semblant polèmica no pot redundar sinó en un major creixement de l'Oposició i en l'enfortiment de la democràcia interna. En allò tocant l'essència de les objeccions, no puc estar d'acord amb elles però sí comprendre'n les motivacions psicològiques. L'error dels camarades mencionats resideix en què parteixen de les fórmules d'ahir, no dels fets d'avui. Hem d'aprendre a corregir i reemplaçar les fórmules a la llum dels nous fets.

Durant els tres últims anys els nostres càlculs s'han basat en què el PC Alemany, sota la pressió de les masses, seria capaç de canviar oportunament la seua política. Si definírem amb tota precisió el nostre pronòstic d'ahir, diríem: “Encara no podem avaluar en quina mesura els errors, zig-zags i derrotes del passat han debilitat la classe obrera alemanya ni fins a quin punt el sabotatge de la burocràcia stalinista, combinat amb la capitulació de la socialdemocràcia, ha aconseguit paraitzar les energies del proletariat”. Sovint expressàvem la nostra

---

¹ “L'enfonsament del Partit Com unista Alemany i les tasques de l'Oposició”, *The Militant*, 6 i 13 de maig de 1933.

esperança que, a mesura que s'apropava el perill feixista, els rengles del proletariat estretiren i provocaren una capacitat de resistència que li impedís a Hitler fer-se amb totes les posicions d'un sol colp. I cada retrocés en l'avanç de Hitler, encara que aquest ja estigués en el poder, redundaria inevitablement en una major confiança en els rengles obrers. Al seu torn, el començament de la guerra civil provocaria la descomposició en el bàndol governamental i en el mateix exèrcit feixista. Per la seua banda, les vacil·lacions de l'enemic incrementarien la força ofensiva del proletariat, etcètera. Tal era la perspectiva dialèctica que ens semblava probable o que, en tot cas, no quedava exclosa. I en virtut d'això devíem (era el nostre deure) esgotar totes les possibilitats que brindava la situació d'ahir.

Ara, en canvi, seria una bogeria deixar-nos guiar per una perspectiva que els esdeveniments han superat. Els camarades espanyols pregunten "És possible que unes poques setmanes liquiden la perspectiva de llargs mesos de guerra civil?" Clar que sí, ja ha passat. Poques setmanes, inclusivament dies, bastaren per a destruir la possibilitat que es produísca aqueixa variant tan favorable amb la que comptàvem. Hitler s'ha apropiat de l'aparell material del poder. Sense trobar la menor resistència, ha destruït l'aparell del PC, ha privat als obrers alemanys de la seua premsa i ha obligat els reformistes a trencar amb la Segona Internacional i sotmetre's al règim feixista.

El brusc viratge de la situació es revela clarament en el problema del front únic. Proposar en Alemanya el front únic dels dos partits seria una demostració d'estúpidesa doctrinària. En una època l'aparell socialdemòcrata estava tenallat pel jou del feixisme en avanç i la pressió de les seues pròpies masses, calia aprofitar aqueixa situació. Ara, després de la derrota, la socialdemocràcia llepa les botes de Hitler i veu en això el seu únic mitjà de salvació. Si fa dos anys a Breitscheid li semblà necessari espantar la burgesia amb un bloc amb els comunistes, ara Wels i Cia. es mostren desitjosos d'allunyar-se ostensiblement no sols dels comunistes sinó també de la Segona Internacional.

La proposta del front únic avui només serviria per a posar en ridícul al Comitè Central comunista i ajudar la direcció socialdemòcrata. En política no hi han fórmules absolutes. Les consignes són concretes, és a dir, s'adeqüen a circumstàncies específiques. (Per descomptat que el que s'ha dit no exclou, ni tan sols avui, que les organitzacions comunistes i socialdemòcrates facen acords a nivell de fàbrica, districte, etcètera; tampoc exclou els acords amb altres grups d'esquerra que trencaran inevitablement amb la socialdemocràcia oficial.)

L'obrer alemany mitjà, així com el comunista mitjà, se sent en la situació d'un viatger que ha naufragat. L'onada feixista ha ofegat les seues organitzacions, la seua premsa, les seues esperances en un futur millor. Els naufrags no pensen en construir un nou vaixell sinó en aconseguir refugi i un tros de pa. La depressió i

la indiferència política són les conseqüències inevitables de semblant catàstrofe. Però el despertar polític dels elements més resistents, fermes i valerosos estarà inevitablement lligat a la idea d'un nou vaixell.

Quant a la caracterització de la situació en què es troben les capes més profundes del proletariat alemany, atribueix extrema importància a l'informe segons el qual les cèl·lules nazis han expulsat i han reemplaçat els vells comitès de fàbrica. Aquesta "reforma" s'ha fet en forma tan silenciosa que ni tan sols ha aparegut un informe en la premsa estrangera. Però ací no es tracta del consell editorial d'un periòdic, ni de la Casa Liebknecht (quarter general del PC), ni tan sols d'un bloc parlamentari; és a dir, no es tracta d'alguna cosa que succeeix per dalt sinó d'un fet que afecta la pròpia base del proletariat productor: la fàbrica. La falta de resistència davant l'expulsió dels comitès de fàbrica demostra una aguda paràlisi de la voluntat de les masses, fruit de la traïció i el sabotatge de les direccions.

En el transcurs dels darrers anys el PC Alemany havia arribat a obtenir fins a sis milions de vots. No obstant, no arrossegà a la lluita ni tan sols a cent mil persones. Ni els militants del partit respongueren a la crida del Comitè Central. Açò és prou per a demostrar el terrible aïllament de l'aparell, que augmentarà dia rere dia. A les masses no els interessen els matisos i les menudeses. Agafen els fets en la seua totalitat. És inevitable que li tornen l'esquena al partit que adormí la seua ansietat amb fórmules buides, amb bravates sobre les victòries del demà, i després les menà a la catàstrofe.

Les dues o tres setmanes de març han provocat un canvi radical en la situació del PC, canvi que en èpoques "normals" i "pacífiques" no s'hagués produït ni en el transcurs de dues dècades. En general, l'època imperialista és una època de viratges abruptes. Cal aprendre a seguir-los atentament per a no ensopegar i trencar-se el cap. No hem d'enganyar-nos; hem de comprendre la catàstrofe en tota la seua magnitud, clar que no per a plorar desconsolats sinó per a començar la llarga i difícil obra que ens espera, segons un pla nou i sobre *bases històriques noves*.

Quasi tots els camarades que no coincideixen amb aquesta avaluació s'oposen a traçar una analogia entre el 4 d'agost de 1914 i el 5 de març de 1933 perquè, vegem vostès, els socialdemòcrates traïren conscientment el proletariat i, així, s'aproparen al poder; en canvi, els stalinistes "no van saber" defensar el proletariat i han caigut com morts en la presó. La diferència és, per descomptat, de molt de pes i gens fortuïta, però no hem d'exagerar la seua importància política. En primer lloc, la majoria dels socialdemòcrates no buscaven, ni tan sols en 1914, fer carrera sinó "salvar" les organitzacions proletàries, així com els dirigents del PC Alemany, que obeeixen cegament les ordres de la burocràcia moscovita, pensen abans que res en el seu aparell. En segon lloc, si

en 1914 la socialdemocràcia s'apropà a les seues del poder, en 1933, tanmateix el seu servilisme i obsequiositat, s'ha apropat a les presons. No dubtem que, en definitiva, serà aixafada i fins tindrà els seus Matteotti.

Però, potser això canvia la nostra avaluació de la política reformista?

Allò que repudiem en l'aparell del PC Alemany no és la seua "estupidesa" ni la seua "incapacitat" (per a emprar els termes que utilitzen, de manera totalment incorrecta, certs camarades) sinó el seu *centrisme burocràtic*. Es tracta d'un corrent polític específic basat en un estrat social específic, primer que res en l'URSS, i adapta la seua política a les necessitats de tal estrat. Fins abans dels darrers esdeveniments, seguia obert l'interrogant sobre quin factor s'imposaria al si del PC Alemany (els interessos de la burocràcia stalinista o la lògica de la lluita de classes). Ara ja hi ha una resposta definitiva. Sí esdeveniments de tanta magnitud no han pogut corregir la política del PC Alemany, això significa que el centrisme burocràtic no té sortida. I d'aquí sorgeix la necessitat d'un partit nou.

"Però el problema es resol a escala internacional!", exclamen els adversaris, transformant així un pensament històric correcte en una abstracció suprahistòrica. El problema de la victòria del proletariat (i no sols el de la seua derrota) també es resol a escala internacional. No obstant això, el proletariat rus, que triomfà en 1917, continua esperant que es produísca la victòria en altres països. I el procés oposat també pot desenvolupar-se de manera desigual: al mateix temps que el PC Alemany oficial queda políticament liquidat, en altres països, principalment en l'URSS, el partit no ha passat encara per una prova decisiva. Els esdeveniments es desenvolupen sense respectar l'escaquer de la Comintern.

Però, potser la Comintern no és la responsable de la derrota alemanya? Decididament, sí. No obstant, en el tribunal de la història, igual que en un tribunal burgès comú, el càstig no recau sobre el principal responsable sinó sobre qui fou pres. Ara, malauradament, és l'aparell del PC Alemany que està assetjat per les tenalles de la història. L'aplicació del càstig és vertaderament "injusta". Però, en general, la justícia no és un dels atributs del procés històric, i les resolucions d'aqueix tribunal són inapel·lables.

Però no calumniem el tribunal de la història; és molt més seriós que un tribunal burgès. La liquidació del PC Alemany és només una etapa, i no l'última. Si les altres seccions de la Comintern aprenen la lliçó d'Alemanya es faran, amb tota justícia, creditors a un tracte indulgent per part de la història. En el cas contrari, estaran condemnades. D'aquesta manera, la marxa de la història els dóna temps per a pensar-s'hi a les altres seccions. Nosaltres, els de l'Oposició d'Esquerra, només interpretem la marxa dels esdeveniments, per això no trenquem amb la Tercera Internacional.

“Però, com podem construir un partit nou en Alemanya sense trencar amb la Comintern?”, pregunten els que, malgrat tot, voldrien obligar les contradiccions del procés històric a cenyir-se als límits dels estatuts formals. He d’admetre que aquest aspecte de la qüestió em sembla el menys important. Quan se’ns expulsà de la Comintern i ens constituïrem en fracció d’ella, el problema dels estatuts no fou molt important. Per a nosaltres és una qüestió de línia política, no de tenidoria de llibres. Per descomptat, si alguna secció de la Comintern assoleix reconstruir-se sobre bases sanes, utilitzarem aqueix fet com a punt de partida per a esgotar la reconstrucció de tota la Comintern; en aqueix cas nostres relacions formals també milloraran enormement. Si, per contra, la burocràcia stalinista porta l’URSS a la ruïna, ningú es recordarà dels estatuts: caldrà construir una quarta internacional.

Però tornem a Alemanya. En els primers dies de març, el PC Alemany comptava encara amb un aparell centralitzat, amb desenes de periòdics, amb milers de cèl·lules, amb desenes de milers de militants, amb milions de vots. Ens declaràvem part integrant d’aqueix partit i amb això assumíem, davant del món exterior, una responsabilitat pel partit en el seu conjunt; per descomptat, no en funció de l’aparell stalinista sinó de les cèl·lules de base. Amb l’ajuda d’aquestes esperàvem, abans de la catàstrofe, renovar la direcció del partit. Ara que l’aparell oficial, lligat per l’ultimatisme i la clandestinitat, ha de transformar-se completament en una agència stalinista, ni tan sols es pot pensar en influir sobre ell a través d’un estrat inferior del qual es troba totalment aïllat.

La premsa stalinista de tot el món parla, per cert, de la “regeneració” del PC Alemany clandestí (*Rote Fahne* [Bandera Roja] il·legal, volants, etcètera). Ja per endavant resultava clar que les organitzacions locals, passat l’estupor inicial, començarien a moure’s. El fet que l’aparell d’un partit tan gran, amb tant de personals i diners a la seua disposició, pugui publicar una certa quantitat de literatura il·legal i semilegal no té res de sorprenent. Però hem de repetir-ho una vegada més: el PC Alemany no té un aparell clandestí lligat a les masses. El que té són les restes d’una vella organització que, per voluntat de Hitler, es troba en la clandestinitat, que no és el mateix. Si el PC Alemany continua actiu es deu al fet que Hitler acaba de començar la seua tasca de botxí i que la reacció encara no ha penetrat profundament en el partit. Però ambdós processos estan plantejats i es desenvoluparan de manera paral·lela, nodrint-se i accelerant-se recíprocament.

Un partit comunista clandestí necessita gent seleccionada, que compregui la magnitud de la catàstrofe i tinga una perspectiva clara i confiança en el seu programa. La selecció de semblants elements només pot fer-se basant-se en una crítica implacable del passat. L’enfonsament de l’organització dels stalinistes, de per si inevitable, farà sorgir aqueixos elements i aplanarà el terreny a la creació d’un partit revolucionari il·legal.

“Però (respon un dels camarades alemanys) si bé és cert que el partit és mort *políticament, organitzativament* roman viu.” Aquesta fórmula revela millor que cap altra allò d’erroni de la posició del meu adversari. Un partit políticament mort no pot tenir una organització “viva”, ja que l’organització és tan sols una ferramenta de la política. Si el partit és mort, hem de *fer públic aquest diagnòstic i les conclusions pertinents*, perquè tots els treballadors ho sàpien. Quina part de la vella herència passarà al patrimoni del partit nou? En quina forma s’efectuarà aqueixa transferència? Quines seran les etapes del desenvolupament del partit nou? Com seran les relacions entre els constructors i les restes de l’organització vella?, són tots interrogants de gran importància, les respostes dels quals dependran de la marxa de la situació en el seu conjunt. Però perquè aqueixes respostes no siguin falses ni il·lusòries hem de partir d’un fet establert irrevocablement per la història: el partit stalinista està políticament mort. No podem permetre’ns ambigüitats ni enganys; Només servirien per a desviar-nos del nostre camí.

El mateix camarada escriu: “La consigna de *reforma* no té significat, ja que ara no sabem què reformar ni com fer-ho; però també ens oposem a la consigna de *partit nou*, ja que per a nosaltres encara no està segellada la sort del partit vell”. Aquest camarada, tanmateix ser intel·ligent i bon observador, acumula una contradicció rere altra. Si el partit està “mort políticament”, vol dir que la seua sort està segellada. L’aparell no el farà ressuscitar; l’experiència demostra que un aparell pot matar els vius però no ressuscitar els morts. Si la consigna de reforma del partit vell “no té significat”, no queda una altra que la de partit nou.

El que més espanta els adversaris és la relació de forces: els bolxevics leninistes proclamem la mort d’una organització gran, que encara és capaç de publicar deu vegades més literatura, disposar de fons mil vegades més grans que nosaltres. No obstant, proclamem un “partit nou” en nom de la petita Oposició d’Esquerra. Plantejar el problema d’aquesta manera és demostrar que s’està totalment imbuït del fetixisme aparatista. Avui, com ahir, la nostra principal tasca és la de formar quadres. Però aquest és un problema polític, no merament organitzatiu: els quadres es formen basant-se en una perspectiva definida. Tornar a insuflar vida a la consigna de reforma del partit significaria proposar-nos conscientment un objectiu utòpic i, per consegüent, condemnar els nostres quadres a patir desil·lusions cada vegada més agudes. Amb aqueixa política l’Oposició d’Esquerra esdevindria apèndix d’un partit en descomposició, i desapareixeria de l’escena junt amb d’ell.

Un dels adversaris està d’acord amb què el partit vell està liquidat i fins i tot reconeix en essència que la creació d’un partit nou és inevitable; no obstant, tracta de retardar el procés. Els seus arguments poden sintetitzar-se de la manera següent: només el deu per cent dels militants, els més valuosos, posseeixen un esperit crític i ens escolten; el noranta per cent restant, principalment militants

nous, encara no comprèn els errors del partit. D'aquí resulta que hem d'explicar a aqueix noranta per cent, pas a pas, què ha ocorregut, i a partir d'aquí iniciar la construcció d'un partit nou. Aquest és un enfocament propagandista abstracte, no polític (en termes filosòfics: un enfocament racionalista, no dialèctic) del problema.

Seria magnífic poder portar a una gran escola el noranta per cent dels joves comunistes i dictar-los un curs complet. Però, malauradament, aquest noranta per cent ja assisteix a l'escola de Hitler. Avui han trencat parcialment no sols amb el partit sinó també amb la política en general. Una part es passarà al feixisme; una altra, més nombrosa, caurà en la indiferència. Aquests processos es desenvoluparan en el curs dels propers setmanes i mesos; la contrarevolució, igual que la revolució, actua ràpidament. Sota la influència de la descomposició del partit, del reflux de les masses i de l'esterilitat política de l'aparell, els millors elements del partit es preguntaran a si mateixos i preguntaran als altres: què fer? En aquesta situació, presentar-los la consigna de "reforma" seria burlar-se d'ells. En moments de gran crisi no hem de partir dels canvis que s'operen en l'estat d'ànim de la base del partit sinó dels canvis objectius que es produeixen en la situació política. Molts dels comunistes que encara temen trencar amb la burocràcia demà ens culparan d'enganyar-los, de mantenir la ficció del vell partit; s'allunyan de nosaltres per a passar-se al bàndol dels brandleristes o dels anarquistes. Es diu que els brandleristes ja han cridat a la creació d'un partit nou; això revela que, si bé són oportunistes, són polítics. Si nosaltres, amb el nostre programa revolucionari, actuem com a doctrinaris, els polítics oportunistes ens escombraran sempre.

Des del punt de vista *pràctic*, ¿com seran les nostres relacions amb l'organització stalinista alemanya en el proper període? Aquest és, naturalment, el problema que més preocupa als nostres camarades. ¿Hem de trencar amb les organitzacions locals del partit vell?, pregunten els nostres oponents. No, això seria absurd. Hem de captar els revolucionaris de totes les organitzacions obreres, principalment de les cèl·lules del partit vell, en la mesura que aquestes continuen existint. Quan la Tercera Internacional proclamà la seua ruptura total amb la Segona, això no impedí als comunistes continuar treballant durant llarg temps dins dels partits socialdemòcrates i inclusivament guanyar la majoria del partit francès i el seu periòdic, *l'Humanité*. La nostra política d'un partit nou, ara més que abans, no pot ni ha d'impedir-nos treballar en les cèl·lules del partit vell.

Vegem una altra objecció: la consigna mateixa de partit nou posarà a la base en contra de nosaltres. És possible que es produïsquen conflictes. Però en el passat ja els hi hagué, malgrat que la consigna era "reforma". De totes les maneres, no hem de dubtar que les cèl·lules actives del partit vell dedicaran més temps al problema de les relacions amb el seu propi Comitè Central que no al de les

nostres perspectives. En aquest terreny podem suposar que es produiran conflictes cada vegada més aguts. El Comitè Central defensarà Stalin i es defensarà a si mateix; aqueix és el seu objectiu principal. L'obrer comunista exigirà respostes honestes i perspectives clares. Mentre parlàvem de reforma no cridàvem a trencar la disciplina. Ara la situació ha canviat dràsticament. En les reunions de cèl·lula proposarem que es pose fi a la distribució de la literatura oficial, que no val res; que es boicotege l'aparell, que es trenque amb el Comitè Central. S'entén que ho farem amb tacte i intel·ligència, tenint en compte el nivell de cada cèl·lula i les circumstàncies. Però la nostra línia principal serà la de partit nou. I hem d'estar segurs que malgrat aquesta línia, tenint en compte la situació d'il·legalitat, les nostres relacions amb les cèl·lules revolucionàries seran infinitament més amistoses que no en el període anterior, quan només volíem ser fracció.

Tampoc hem d'oblidar que el problema no afecta únicament el PC Alemany. És força probable que de l'enfonsament polític de la socialdemocràcia, sorgisca un nou partit "independent". ¿Podem suposar, tan sols per un instant, que l'aparell stalinista serà capaç d'atreure la socialdemocràcia d'esquerra, o almenys d'influir-la de manera revolucionària? Aqueixa possibilitat està exclosa per endavant. El seu ultimisme, així com el seu passat a què no volen ni poden renunciar, obligarà els stalinistes a frenar el desenvolupament de l'oposició socialdemòcrata, a exercir el paper d'espantall al servei de Wels. També aquest factor col·loca imperiosament a l'ordre del dia la perspectiva del partit nou.

Darrere de la major part de les objeccions polítiques i lògiques hi ha subjacent una posició implícita, de tipus sentimental: l'aparell stalinista pateix els colps del feixisme; molts camarades valents i abnegats s'obstinen amb totes les seues forces en salvar l'organització; en semblants circumstàncies, és lícit descoratjar els combatents? Aquest argument troba la seua millor expressió en les següents línies d'un poeta rus: "La il·lusion exaltada és, per a nosaltres, més preciosa que la negror de l'amarga veritat". Però la filosofia de Pushkin no és la filosofia de Marx. Quan a principis de segle combatérem les il·lusions petitburgeses i l'aventurerisme dels social-revolucionaris, moltes bones persones, no sols *narodniki* sinó també de la nostra organització, trencaren indignades amb l'*Iskra* leninista, que, vegen vostès, es permetia criticar implacablement el terrorisme quan els terroristes morien a mans del botxí. La nostra resposta era: el fi que busquem amb la nostra crítica és precisament arrencar els herois revolucionaris del terrorisme individual per a portar-los a la senda de la lluita de masses. L'única cosa que l'aparell il·legal, apèndix de Manuilski-Stalin, pot portar-li al proletariat alemany són nous infortunis. Hem de dir-ho obertament i sense demora per tal d'impedir que cents i milers de revolucionaris malgastin inútilment les seues energies.